

„POWRÓĆMY JAK ZA DAWNYCH LAT...”.

ROZRYWKI I SPOSOBY SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU
PRZEZ WARSZAWIAKÓW W LATACH 20. XX WIEKU

Dariusz Weber

KATEGORIA WIEKOWA: 10–14 LAT

ADRESAT: uczniowie w wieku 10–14 lat.

CZAS ZAJĘĆ: 180 minut (6 × 30 minut, lekcje online).

SŁOWA KLUCZOWE: Mazowsze, edukacja regionalna, społeczeństwo, Warszawa, rozrywki przedwojennej Warszawy, plaże nad Wisłą, warszawskie kabarety, Oaza, restauracje przedwojennej Warszawy, modne kawiarnie, Mała Ziemiańska, Qui Pro Quo, Morskie Oko, letniska, TIK, ludzie Mazowsza, czas wolny, rozrywki, mała ojczyzna.

WPROWADZENIE

Odzyskanie przez Polskę niepodległości w 1918 roku przyczyniło się także do nieskrępowanego cenzurą rozwoju kultury i rozrywki. Żywiołowość, z jaką proces ten zachodził, sprawiła, iż pierwsza dekada okresu międzywojennego przeszła do historii, nie tylko polskiej, jako „szalone” lata dwudzieste. Zjawiska te w całej swojej okazałości występowały również w stolicy odrodzonej Polski. Formy spędzania wolnego czasu przez warszawiaków zależały od ich pozycji społecznej. Warszawa w pierwszej dekadzie okresu międzywojennego miała różnorodną ofertę rozrywkową i na każdą kieszeń. Życie warszawskich elit skupiało się głównie w restauracjach, kawiarniach i teatrach. Mniej zamożni warszawiacy czas wolny spędzali m.in. w kinach, lunaparkach, na nadwiślańskich plażach i na organizowanych przez miasto potańcówkach pod gołym niebem.

CEL OGÓLNY

Poznanie najpopularniejszych form spędzania wolnego czasu przez warszawiaków w latach 20. XX wieku.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- doskonalą umiejętność pracy zdalnej;
  - wyszukuje, porządkuje, analizuje oraz wykorzystuje informacje z różnych źródeł;
  - rozwiązuje problemy z wykorzystaniem metod i technik wywodzących się z informatyki;
  - lokalizuje w przestrzeni procesy, zjawiska i fakty z historii małej ojczyzny przy wykorzystaniu planów;
  - tworzy krótką wypowiedź w formie notatki;
  - poznaje historię i tradycje swojej okolicy i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych;
  - zna wybrane zabytki lokalne i opisuje ich dzieje;
  - wzmacnia tożsamość lokalną i regionalną;
  - znajduje i przedstawia informacje na temat swojej gminy, wydarzeń i postaci z jej dziejów.
-

METODY PRACY:

- asymilacji wiedzy,
- samodzielne dochodzenie do wiedzy,
- ekspresyjna.

FORMY PRACY:

- praca zdalna z wykorzystaniem aplikacji Microsoft Teams,
- praca indywidualna z wykorzystaniem aplikacji Microsoft Teams,
- praca w grupie z wykorzystaniem aplikacji Microsoft Teams,
- praca z całą klasą z wykorzystaniem aplikacji Microsoft Teams.

POMOCE DYDAKTYCZNE:

- komputery z dostępem do internetu;
- bezpłatne aplikacje internetowe: Microsoft Office 365, aplikacja Teams, aplikacja Forms, platforma e-kreda.pl, Mapy Google;
- galerie zdjęć umieszczone na stronie internetowej i na blogu;
- zadania interaktywne przygotowane z wykorzystaniem aplikacji Forms i platformy e-kreda.pl;
- karty pracy zapisane w formacie PDF i udostępniane uczniom za pomocą aplikacji Teams.

ZAŁĄCZNIKI:

1. Zdjęcia: <https://lata20xxwieku.blogspot.com/>.
2. Struktura społeczna Warszawy w pierwszej dekadzie okresu międzywojennego. Wyniki spisów powszechnych w Warszawie (z 1921 i 1931 roku); <https://tiny.pl/7x31l>.
3. Najśłynniejsza kawiarnia w Warszawie w latach 20. XX wieku; <https://tiny.pl/7x38n>.
4. Teatry; <https://tiny.pl/7mhq1>.
5. Restauracje; <https://lata-dwudzieste.jimdofree.com/>.
6. Plażowanie nad Wisłą; <https://tiny.pl/7mhmz>.

BIBLIOGRAFIA:

R. Mączewski, *Warszawa między wojnami. Opowieść o życiu Stolicy 1918–1939*, Księży Młyn Dom Wydawniczy, Łódź 2009.

Warszawa zapamiętana. Dwudziestolecie międzywojenne, oprac. M. Szymańska, Dom Spotkań z Historią, Warszawa 2018.

A. Belka, *Wystawa plenerowa „Umówiłem się z nią na dziewiątą... czyli o rozrywkach przedwojennej Warszawy*, „Kronika Warszawy” 2012, nr 1(147), s. 60.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE [dostęp: 23.04.2020]:

film *Golizna na plaży warszawskiej*, Repozytorium Cyfrowe Filмотeki Narodowej, <http://www.repozytorium.fn.org.pl/?q=pl/node/4127>.

film *Warszawska niedziela*, Repozytorium Cyfrowe Filмотeki Narodowej, <http://www.repozytorium.fn.org.pl/?q=pl/node/8272>.

Narodowe Archiwum Cyfrowe, <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/wyszukiwarka>

Oaza, „Teatr i Życie Wytworne” 1928, nr 4, Mazowiecka Biblioteka Cyfrowa.

<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=38213&from=publication>;

Qui Pro Quo, „Teatr i życie wytworne” 1928, nr 4, Mazowiecka Biblioteka Cyfrowa.
<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=38213&from=publication>;
Na warszawskiej plaży, „Świat” 1927, nr 31, Mazowiecka Biblioteka Cyfrowa.
Z tygodnia, „Świat” 1927, nr 29, Mazowiecka Biblioteka Cyfrowa,
<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=21354&from=publication>;
 J. Mencwel, J. Wiśniewski, J. Żółtowski, *Stolik Zarezerwowany. Kontrkulturowe kawiarnie Warszawy 1825-1989*, <https://stocznia.org.pl/publikacje/stolik-zarezerwowany-kontrkulturowe-kawiarnie-warszawy-1825-1989/>.
<http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=21352&from=publication>;

PRZEBIEG ZAJĘĆ

LEKCJA 1

CZĘŚĆ WSTĘPNA (5 minut)

1. Nauczyciel tworzy z wykorzystaniem aplikacji Teams zespół i przydziela do niego uczniów. Następnie planuje w kalendarzu terminy cyklicznych lekcji online. Uczniowie otrzymują link z informacją na ten temat.
2. W wyznaczonym terminie uczniowie dołączają do spotkania. Nauczyciel wita uczniów. Upewnia się, czy jest dobrze słyszany, oraz sprawdza, czy wszyscy są obecni. Informuje, że lekcje online będą trwały 30 minut każda. Przypomina, że uczniowie mogą na bieżąco zgłaszać pytania i trudności – na czacie lub korzystając z mikrofonu.
3. Pogadanka. Nauczyciel udostępnia uczniom ze swojego pulpitu trzy zdjęcia (**załącznik nr 1**) i zadaje uczniom pytania: Co one przedstawiają?, Kiedy i gdzie zostały wykonane?, Jakie emocje towarzyszą dziś młodym ludziom, kiedy je oglądają?, Czy podoba się wam to miejsce?, Czy chcielibyście tam się znaleźć?, Czy chcielibyście poznać

widoczne na zdjęciach osoby?

Nauczyciel prosi też uczniów, aby zapisali swoje odpowiedzi na czacie, a potem je odczytuje na głos. Następnie informuje, że zdjęcia zostały wykonane w Warszawie w okresie międzywojennym. Wyjaśnia, że celem lekcji będzie bliższe poznanie ludzi, których uczniowie widzieli na zdjęciu, czyli warszawiaków, i tego, jak spędzali wolny czas.

4. Nauczyciel udostępnia uczniom pierwszy slajd z prezentacji – temat i cel lekcji oraz kryteria oceniania. Odczytuje lub prosi wylosowanego ucznia o ich odczytanie (uczniowie widzą na swoich monitorach materiały udostępnione przez nauczyciela). Nauczyciel wyjaśnia, że temat zajęć realizowany będzie w cyklu sześciu lekcji online.

CZĘŚĆ GŁÓWNA (20 minut)

Nauczyciel informuje uczniów, że przed lekcją udostępnił im w aplikacji Teams zadania do wykonania. Prosi ich, aby weszli w zakładkę zadania i je otworzyli. Zadanie można edytować.

Uczniowie zapoznają się z wybranymi wynikami dwóch spisów powszechnych (z 1921 i 1931 roku), odnoszących się do Warszawy, a następnie wykonują interaktywne zadania, przygotowane z wykorzystaniem platformy e-kreda.pl (**załącznik nr 2**: <https://tiny.pl/7x31l>). W czasie wykonywania zadania uczniowie mogą konsultować się z nauczycielem, korzystając z czatu lub mikrofonu.

CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA (5 minut)

Nauczyciel pyta uczniów, czy każdemu z nich udało się wykonać zadania bezbłędnie. Jeżeli nie, to mogą spróbować jeszcze raz, ponieważ aplikacja udziela informacji zwrotnej, gdzie popełnione zostały błędy. Nauczyciel prosi uczniów, aby napisali na czacie, co zapamiętali z lekcji (jeden przykład).

LEKCJA 2

CZĘŚĆ WSTĘPNA (5 minut)

Nauczyciel wita się z uczniami. Wyświetla uczniom pytanie: O której godzinie rozpoczynało się życie towarzyskie w Warszawie lat 20. XX wieku? Uczniowie zgłaszają propozycje odpowiedzi na czacie. Nauczyciel opowiada anegdotę: w okresie międzywojennym o siódmej wieczorem telefony w Warszawie przestawały dzwonić, a zaczynały śpiewać. Warszawiacy przygotowywali się do wyjścia. Jednak życie towarzyskie w stolicy odrodzonej Polski zaczynało się już od godzin południowych i koncentrowało się w kawiarniach. To właśnie kawiarniom, a precyzyjniej mówiąc, najsłynniejszej warszawskiej kawiarni poświęcona będzie dzisiejsza lekcja.

CZĘŚĆ GŁÓWNA (20 minut)

Nauczyciel prosi uczniów, aby otworzyli kartę pracy (**załącznik nr 3**), która została im udostępniona w zakładce zadania (aplikacja Teams). Nauczyciel może dostosować liczbę zadań do możliwości ucznia (1, 2 lub więcej). Uczniowie zapoznają się z tekstami i udzielają na karcie odpowiedzi na pytania. Kartę można edytować. Wpisy zapisywane są na bieżąco. Uczniowie konsultują się z nauczycielem za pomocą czatu lub mikrofonu. Nauczyciel prosi, aby po wykonaniu zadań uczniowie je zapisali i przestali do nauczyciela. Wówczas uzyskują informację zwrotną.

CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA (5 minut)

Nauczyciel wysyła na czacie link do interaktywnych zadań wykonanych w aplikacji e-kreda.pl. Ich wykonanie pozwoli uczniom dokonać samooceny i zweryfikować stopień opanowania materiału z lekcji. Zadania można wykonywać wielokrotnie. Kliknij na link i rozwiąż zadania: <https://tiny.pl/7x38n>.

LEKCJA 3

CZĘŚĆ WSTĘPNA (5 minut)

Nauczyciel wita się z uczniami i udostępnia im pulpit – wyświetla *Tango Milonga* w wykonaniu Mieczysława Fogga (<https://tiny.pl/7x3b2>). Opowiada ciekawostkę, że wysłuchana przed chwilą piosenka zyskała w okresie międzywojennym światowy rozgłos. Dziękuje uczniom za przesłanie zadań, które wykonywali na ostatniej lekcji. Informuje, że sprawdził zadania i odesłał je z komentarzem (informacja zwrotna). Nauczyciel prosi uczniów, aby po muzycznym wprowadzeniu zgadli, czego dotyczyć będzie dzisiejsza lekcja. Uczniowie udzielają odpowiedzi na czacie.

CZĘŚĆ GŁÓWNA (20 MINUT)

Nauczyciel prosi uczniów, aby otworzyli kartę pracy (**załącznik nr 4**), która została im udostępniona w zakładce zadania (aplikacja Teams). Nauczyciel może dostosować liczbę zadań do możliwości ucznia (1, 2 lub więcej). Uczniowie zapoznają się z tekstami i udzielają na karcie odpowiedzi na pytania. Nauczyciel odpowiada na pytania uczniów, korzystając z mikrofonu lub czatu. Informuje uczniów, że na wykonanie tego zadania mają 15 minut. Nauczyciel może dopasować liczbę zadawanych zadań do potrzeb i możliwości każdego z uczniów. Nauczyciel pyta, czy były trudności z wykonaniem zadań. Korzystając z patyczków, losuje uczniów, którzy odczytują odpowiedzi na kolejne pytania.

CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA (5 MINUT)

Nauczyciel udostępnia na czacie link do quizu podsumowującego lekcję (link do zadania: <https://tiny.pl/7mhmq1>) i przypomina o konieczności przesłania zadań do sprawdzenia.

LEKCJA 4**CZĘŚĆ WSTĘPNA (5 MINUT)**

Nauczyciel wyświetla uczniom pytanie: O której godzinie najczęściej chodzimy do restauracji? Uczniowie podają różne odpowiedzi. Nauczyciel wobec tego wyświetla drugie pytanie: O której godzinie warszawiacy chodzili do restauracji przed wojną? Po rozmowie z uczniami nauczyciel wyjaśnia, że w latach 20. XX wieku restauracje były oblegane po godz. 22. Zaprasza uczniów do najbardziej prestiżowej restauracji w Warszawie pierwszej dekady dwudziestolecia międzywojennego.

CZĘŚĆ GŁÓWNA (20 MINUT)

Nauczyciel prosi uczniów o udzielenie odpowiedzi na krótkie pytania, które umieścił w zakładce zadania (**załącznik nr 5**). Uczniowie otrzymują 15 minut na wykonanie polecenia. Po upływie wyznaczonego czasu nauczyciel losuje uczniów, którzy udzielają odpowiedzi na pytania. W ramach oceny koleżeńskiej inni uczniowie mogą uzupełniać odpowiedzi koleżanek i kolegów.

CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA (5 MINUT)

Nauczyciel prosi uczniów, aby napisali na czacie jedną informację, którą wyniosą z dzisiejszej lekcji. Nauczyciel i uczniowie śledzą pojawiające się odpowiedzi.

LEKCJA 5**CZĘŚĆ WSTĘPNA (5 MINUT)**

Na powitanie nauczyciel udostępnia uczniom pulpit – wyświetla film *Golizna na plaży warszawskiej* (<https://tiny.pl/7mhmz>). Następnie rozmawia z uczniami na temat plażowania nad Wisłą. Pyta, czy chodzą nad rzekę, może jeżdżą rowerem po ścieżce położonej na wale przeciwpowodziowym. Nauczyciel wyjaśnia, że na początku XX wieku plażowanie nad Wisłą uznawane było za rozrywkę warstw biedniejszych. Wyższe sfery uważały, że jest to nieprzyzwoite. Zmiany obyczajowe, jakie zaszły na świecie, w tym upowszechnienie się mody na opaleniznę, sprawiły, iż pod koniec lat 20. XX wieku chodzenie na plażę stało się modne wśród wszystkich grup społecznych stolicy. Najpiękniejsze plaże znajdowały się po prawej stronie Wisły, na południe od mostu Poniatowskiego i wzdłuż Saskiej Kępy. Były one jednak płatne, a bilet kosztował 50 groszy.

Mniej zamożni warszawiacy korzystali z dzikich plaż na obrzeżach miasta.

CZĘŚĆ GŁÓWNA (20 MINUT)

Nauczyciel prosi uczniów o udzielenie odpowiedzi na pytania, które umieścił w zakładce zadania (**załącznik nr 6**). Nauczyciel może zindywidualizować pracę w czasie zdalnej lekcji. Uczniowie mogą otrzymać do wykonania jedno lub dwa zadania. Nauczyciel wyznacza czas 15 minut i przypomina, aby uczniowie zapoznali się także ze źródłami ikonograficznymi. Wylosowani przez nauczyciela uczniowie udzielają odpowiedzi na kolejne pytania.

CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA (5 MINUT)

Nauczyciel prosi uczniów, aby wypisali na czacie pięć atrakcji, jakie oferowały warszawiakom nadwiślańskie plaże. Nauczyciel rozmawia z uczniami, czy dzisiaj można liczyć na podobne rozrywki.

PRACA DOMOWA

1. Nauczyciel informuje uczniów, że na następnej lekcji odbędzie się wirtualna wycieczka do najmodniejszych miejsc w Warszawie lat 20. XX wieku. Uczniowie zostali losowo podzieleni na 4-osobowe zespoły. Zadaniem każdego z zespołów będzie wcielenie się w rolę wirtualnego przewodnika i zaprezentowanie wskazanego obiektu. W tym celu przygotowują notatkę, którą odczytają w czasie

wycieczki. Zespoły wyznaczają lidera, sekretarza i osobę, która będzie referowała zadanie.

2. Nauczyciel wysyła uczniom adres strony internetowej (<https://tiny.pl/7mh11>), na której znajduje się przydział zadań oraz trasa planowanej wycieczki.

LEKCJA 6

CZĘŚĆ WSTĘPNA (5 minut)

Nauczyciel udostępnia uczniom pulpit i zaprasza do obejrzenia filmu *Warszawska niedziela* (<http://www.repozytorium.fn.org.pl/?q=pl/node/8272>). Prosi uczniów, aby w czasie oglądania filmu założyli słuchawki. Po obejrzeniu filmu nauczyciel udostępnia uczniom link do quizu (<https://tiny.pl/7mhpg>). Uczniowie wskazują rozrywki, które pojawiły się na filmie.

CZĘŚĆ GŁÓWNA (20 minut)

Klasa udaje się na wirtualną wycieczkę. Nauczyciel udostępnia link do trasy wycieczki (<https://tiny.pl/7mh11>). Każdy z zespołów odczytuje po kolei notatkę na temat wskazanego miejsca.

CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA (5 minut)

Nauczyciel udostępnia uczniom link do testu przygotowanego z wykorzystaniem aplikacji Forms (<https://lata-dwudzieste.jimdofree.com/test/>). Uczniowie rozwiązują test.

Załącznik nr 1.

Źdjęcie 1. Siedziba Magistratu – widok zewnętrzny

Źdjęcie 2. Ogród Saski, 1925 rok

„POWRÓĆMY JAK ZA DAWNYCH LAT...”

Plaża Poniatówka, lipiec 1927 roku

Załącznik nr 2.

STRUKTURA SPOŁECZNA WARSZAWY W PIERWSZEJ DEKADZIE OKRESU MIĘDZYWOJENNEGO

Strukturę społeczną przedwojennej Warszawy możemy poznać, analizując wyniki spisów powszechnych z 1921 i 1931 roku.

Polecenie. Korzystając z internetowego *Słownika języka polskiego PWN* (<https://sjp.pwn.pl/>) wyjaśnij krótko pojęcia: analfabetyzm, inteligencja.

Analfabetyzm – ...

Inteligencja – ...

Naciśnij podany link i wykonaj zadania odnoszące się do źródeł statystycznych.
(link do zadań: <https://tiny.pl/7x31l>)

2 / 4

Zapoznaj się z wykresem i wykonaj polecenia!

Powiększ wykres!

Naciśnij prawym przyciskiem myszki na znajdujące się po prawej stronie zdjęcie i wybierz polecenie: otwórz grafikę w nowej karcie.
Na górnym pasku przeglądarki (powyżej okna adresowego) pojawi się nowa karta, w którą proszę kliknąć.

WIEK	O g o ł e m												Umiejętność czytania niewiadoma
	Ludność obecna w dniu spisu			Umiało czytać			Nie umiało czytać						
	r	m	k	r	m	k	r	m	k	r	m	k	
OGÓŁEM	536 713	422 203	514 516	669 310	308 702	360 606	240 000	102 739	137 291	27 373	10 762	16 611	
0—1 lat	87 487	44 418	43 069	1 348	625	703	86 456	43 793	42 366	—	—	—	
1 —	14 288	7 273	7 415	9 445	1 948	1 167	12 351	5 127	6 234	32	8	14	
2 —	12 451	8 607	8 844	6 831	3 374	3 457	9 687	4 282	4 905	933	451	492	
3 —	12 383	8 460	8 923	10 412	5 053	3 359	9 960	2 918	3 642	1 012	489	522	
4 —	18 387	9 024	9 307	13 326	6 473	6 863	4 811	2 128	2 072	849	499	431	
5 —	20 030	10 045	10 014	15 648	7 563	7 385	3 515	1 851	1 662	862	438	409	
6 —	20 274	10 044	10 260	16 841	8 177	8 667	2 518	1 411	1 207	812	436	386	
7 —	20 760	10 077	10 683	17 644	8 076	9 170	2 590	1 172	1 114	830	431	399	
8 —	20 734	10 215	10 528	18 305	8 434	9 371	2 581	1 049	914	514	270	244	
9 —	21 085	10 720	11 215	19 311	9 352	9 959	3 083	1 068	1 041	557	280	271	
10 —	21 207	10 437	11 270	19 138	9 131	9 943	2 959	1 001	1 058	510	241	269	
11 —	22 265	10 433	12 530	19 728	9 091	10 497	2 041	940	1 005	496	228	268	
12 —	21 084	10 107	11 851	19 545	8 959	10 129	1 989	899	1 081	469	214	235	
13 —	21 931	9 520	12 381	19 249	8 512	10 244	2 091	859	1 151	474	208	284	
14 —	20 599	8 801	11 798	18 323	7 896	10 348	1 955	773	1 182	422	153	270	
15 —	19 199	6 689	12 340	16 768	6 007	10 261	1 967	352	1 415	454	130	314	
16 —	17 434	4 445	12 099	15 345	4 041	11 394	1 727	312	1 470	360	79	283	
17 —	15 688	4 048	10 090	14 150	3 594	10 148	1 577	1 043	1 134	1 059	251	308	
18 —	14 587	3 873	9 014	12 621	3 435	10 143	1 364	970	1 043	696	207	287	
19 —	14 534	6 747	28 107	19 859	5 819	61 627	11 849	7 340	14 129	5 549	1 238	2 311	
20 —	10 617	40 802	54 743	11 023	47 210	38 242	20 259	7 200	13 519	2 855	960	1 894	
21 —	25 417	34 953	40 434	53 847	37 156	38 241	19 979	6 636	12 449	2 491	985	1 703	
22 —	13 595	30 964	32 631	34 856	11 450	19 406	16 261	4 928	11 633	2 178	580	1 592	
23 —	12 039	4 894	7 140	6 579	2 342	4 027	1 235	568	1 171	2 784	1 789	1 930	

Ludność Warszawy wg. spisu powszechnego z 1921 r.
Wyjaśnienie skrótów:

r - razem

m - mężczyźni

k - kobiety

ZADANIE 1. Wybierz prawidłową odpowiedź.

W 1921 roku liczba mieszkańców miasta wynosiła

Załącznik nr 3.

NAJSŁYNNIEJSZA KAWIARNIA W WARSZAWIE W LATACH 20. XX WIEKU

<https://tiny.pl/7x38n>

Źródło 1.

Najsłynniejszą warszawską kawiarnią w pierwszej dekadzie dwudziestolecia międzywojennego była Mała Ziemiańska. Położona przy ul. Mazowieckiej 12 cukiernia zyskała rozgłos i popularność dzięki skamandrytom, którzy wybrali ten lokal na miejsce swoich spotkań. Promocja, jaką zapewniały nazwiska m.in. Juliana Tuwima i Antoniego Słonimskiego, sprawiła, że codziennie w południe kawiarnia wypełniała się po brzegi. Spotkać tu można było najważniejsze osoby w stolicy, wojskowych, dziennikarzy, literatów, malarzy. Wieczorami było podobnie.

Na bywalcach kawiarni wrażenie robiły obracane drzwi (podobno jedne z pierwszych w Warszawie) oraz ustawione na stolikach telefony. Do legendy przeszedł również słynny skamandrycki stolik na półpiętrze, przy którym przesiadywali Tadeusz Boy-Żeleński, Julian Tuwim, Jan Lechoń i Antoni Słonimski. Gościom podawano do picia słynne pół czarnej. Otwarcie na początku lat 30. XX wieku kawiarni IPS (Instytut Propagandy Sztuki) i kawiarni Sztuka i Moda sprawiło, że liczba osób odwiedzających Małą Ziemiańską się zmniejszyła.

Polecenia do zadań.

1. Wyjaśnij, dlaczego Mała Ziemiańska zyskała status modnego miejsca na mapie przedwojennej Warszawy.
2. Korzystając ze internetowej encyklopedii PWN (<https://encyklopedia.pwn.pl/>), wyjaśnij krótko, kim byli skamandryci.

.....

.....

.....

.....

Źródło 2. Relacja Kordiana Tarasiewicza

Odsłuchaj nagranie: <https://tiny.pl/7x6ml>

Źródło: Archiwum Historii Mówionej Domu Spotkań z Historią i Ośrodka KARTA

Polecenie do zadania.

1. Podaj nazwiska dwóch osób, które były zapraszane przez skamandrytów do ich stolika na półpiętrze.

.....

.....

Źródło 3. Relacja Bronisławy Biel

„(...) Do teatru chodziłam bardzo często. Do kawiarni też chodziłyśmy, bośmy chciały zobaczyć literatów – to wtedy się szło na Mazowiecką. Tam była kawiarnia Ziemiańska i przychodził tłum, wszyscy ci skamandryci. Człowiek był ciekawy, bo tu usłyszał, tam przeczytał... Blikle – to już była taka skromniejsza. Tam przychodzili starsi panowie na kawę, czytali gazety na tych kijkach. Więcej urzędników. Pamiętam białe okrągłe stoliki, jak z marmuru, i żelazne podstawy. Tam nie było tak bardzo ekskluzywnie jak na Mazowieckiej, do której się przebierało, gdzie się udawało dorosłe. Jak sobie przypominę te woalki... Wyobrażam sobie, jak się z nas naśmiewali kelnerzy. Myśmy siedziały na dole, a literaci na górze. I myśmy ich podsłuchiwały. Dla nas to byli nadludzie”.

Źródło: *Warszawa zapamiętana. Dwudziestolecie międzywojenne*, oprac. M. Szymańska, Warszawa 2018, s. 155.

Polecenie do zadania.

1. Wymień dwie przyczyny, dla których warszawiacy odwiedzali kawiarnię Mała Ziemiańska.

.....

.....

Załącznik nr 4.

TEATRY

<https://tiny.pl/7mhq1>

Tekst 1.

Po 1918 roku szczególną popularność w Polsce zdobyły kabarety. Najbardziej znanymi teatrami tego typu w Warszawie były Qui Pro Quo i Morskie Oko, które ze sobą konkurowały.

Teatr Qui Pro Quo mieścił się w podziemiach nieistniejącej dziś Galerii Luxenburga, która znajdowała się przy ul. Senatorskiej 29. Był znakomitym kabaretem, a o jego atrakcyjności decydowały teksty pisane przez najwybitniejszych poetów: Juliana Tuwima, Antoniego Słonimskiego i Mariana Hemara. Na scenie występowały gwiazdy: Hanka Ordonówna, Mira Zimińska, Adolf Dymsha i Eugeniusz Bodo.

W repertuarze kabaretu znajdowało się wiele skeczy zawierających aluzje do sytuacji politycznej kraju, a ówczesni politycy chętnie zasiadali na widowni. Bywanie w Qui Pro Quo oraz utrzymywanie kontaktów towarzyskich z artystami tego teatru było oznaką przynależności do elity przedwojennej Warszawy.

Działający w latach 1927–1933 kabaret Morskie Oko miał swoją siedzibę przy ulicy Jasnej 3. Wystawiano tam rewie muzyczne, których głównym punktem były popisy taneczne oraz piosenki. W kabarecie występowali Eugeniusz Bodo oraz wybitne tancerki – siostry Loda, Alicja i Zizi Halama. Teksty pisali Andrzej Włast, Julian Tuwim i Jan Brzechwa. Z rewii wystawianych w Morskim Oku pochodzą takie piosenki, jak *Tango Milonga* (1929 rok) i *Chodź na Pragę* (1930 rok), które stały się szlagierami nuconymi przez warszawiaków.

Tekst 2.

Źródła ikonograficzne. Zapoznaj się z galerią zdjęć

- Kabaret Qui Pro Quo: <https://dwhistoria1.blogspot.com/>
- Kabaret Morskie Oko: <https://dwhistoria.blogspot.com/>

Qui Pro Quo, „Teatr i życie wytworne” 1928, nr 4.

Największe gwiazdy warszawskich kabaretów

Eugeniusz Bodo

Adolf Dymsza

Mira Żymińska

Hanka Ordonówna

Zapoznaj się ze źródłami i wykonaj polecenia.

1. Skorzystaj z internetowego *Słownika języka polskiego* (<https://sjp.pwn.pl/>) i wyjaśnij pojęcia: skecz, rewia, szlagier.
2. Odwołaj się do dwóch dostępnych rodzajów źródeł historycznych i wskaż, czym różniły się dwa najslawniejsze warszawskie kabarety okresu międzywojennego.
3. Wymień dwa elementy, z których składał się program artystyczny kabaretu Qui Pro Quo.

Załącznik nr 5.

RESTAURACJE

<https://lata-dwudzieste.jimdofree.com/>

Najelegantszą i najmodniejszą restauracją w Warszawie w latach 20. XX wieku była Oaza, która mieściła się w kamienicy przy ul. Wierzbowej 9.

Tekst 1

Oaza

„Wykwintna Warszawa lubi zapelniać ten lokal restauracyjny, położony w bliskim [dziś poprawna forma to: bliskim] sąsiedztwie największych naszych teatrów. Apartament Oaza należy nie tylko do najoryginalniejszych apartamentów publicznych naszej stolicy, lecz również i do apartamentów prawdziwie artystycznych. Nic dziwnego. Jego wnętrzem zajął się tak znakomity artysta, jak p. profesor Wincenty Drabik, którego przedziwne dekoracje tylokrotnie były oklaskiwane w naszych wielkich teatrach. Świetna kuchnia, zapasy win, doskonała orkiestra i prawdziwie uprzejma usługa, ten najbardziej pociągający wdzięk zachodnioeuropejskiej restauracji, wszystko to razem sprawia, że Oazę odwiedzają panie i panowie należący do najlepszego towarzystwa i że cudzoziemcy czują się tutaj wybornie.

Dwa dancingi są również nielada [dziś poprawnie: nie lada] wabikiem. Co miesiąc zamienia się program atrakcji artystycznych, który wypełniają artyści najpierwszych scen i dancingów zagranicznych, jak: Palace, Moulin-Rouge, Tabarin etc.”.

„Teatr i Życie Wytworne” 1928, nr 4.

Tekst 2.

Relacja Bronisławy Biel

„Dawniej spektakle zaczynały się o godzinie ósmej wieczorem i trwały do dwudziestej drugiej – dwudziestej trzeciej, potem się szło gdzieś na kolację i dopiero do domu. Marszałkowska była uroczą wtedy, bo ocieniona drzewami, dość szeroka, same chodniki też całkiem szerokie”.

Źródło: *Warszawa zapamiętana. Dwudziestolecie międzywojenne*,
oprac. M. Szymańska, Warszawa 2018, s. 149.

Źródła ikonograficzne.

Link do galerii: <https://lata-dwudzieste.jimdofree.com/>

Zapoznaj się z tekstami źródłowymi i odpowiedz na pytania.

1. O której porze dnia warszawiacy najliczniej chodzili do restauracji i jaka była tego przyczyna?
2. Kim byli klienci restauracji Oaza?
3. Wymień trzy atrakcje, jakie czekały na klientów restauracji Oaza.
4. Skorzystaj z internetowego *Słownika języka polskiego* (<https://sjp.pwn.pl/>) i wyjaśnij, czym były dancingi.

Załącznik nr 6.

PLAŻOWANIE NAD WISŁĄ

Tekst 1

„Na warszawskiej plaży ...

Upalny dzień niedzielny wygonił z Warszawy trzy-czwarte [dziś poprawnie: trzy czwarte] ludności. Ulice puste. Sklepy pozamykane. (...) Tramwaje przepełnione. Gdzieś spieszą ci ludzie? Na plażę ...

Warszawska plaża już zdobyła sobie popularność. Jeszcze dwa sezony wstecz boczo się cokolwiek na to zdrowotne urządzenie. Uważano, że jest to coś, czego „nie wypada” przyjąć. (...)

Przed Poniatówką stoją dwa olbrzymie ogony, sięgające niemal mostu. Gdzie się ci ludzie pomieszczą? Na plaży widać rój ciał. (...). Wtem żałosna nowina. Nad kasą zawieszono tablicę: »Wszystkie miejsca zajęte«. (...)

Niema [dziś poprawnie: nie ma] rady, trzeba przespacerować się na plażę B-ci Kozłowskich. Słońce piecze niemiłosiernie. Na drodze kurz i tłok. Przy kasach plaży B-ci Kozłowskich również ciżba ludzi. Panie i panowie, podlotki i młodzież męska, izraelici, jak i dyplomaci stoją w karnym ogonku, wyczekując kolei.

(...) Ani się spostrzegłem, jak znalazłem się u drzwi kabiny. Jest to główny los na loterii.

(...) Młodzież hasa, jak spuszczone ze smyczy psiaki. Starsi majestatycznie wypuczają brzuchy na słońce i brną krokiem uroczystym na upatrzone jakieś miejsce. Panie zakładają na nosy listki, smarują się tłuszczami. (...)

Plaża Braci Kozłowskich

Naokoło »ciężarów« zgromadziła się pokaźna galerja [dziś poprawnie: galeria]. Starszy, brzuchaty jegomość, z wyglądu rzeźnik lub zawodowy atleta, wyrzuca stufuntowy gwicht jedną ręką do góry, jak jabłuszko. Obraz ten nęci licznych widzów. Próbuje jeden, drugi swojej siły z ciężarkiem. Bez wybitnego rezultatu. Budzi wesołość. Śmiechy rozlegają się też przy strzelnicy. (...)

W restauracji wszystkie stoliki zajęte. Odchodzi piwo, lemoniady, oranżady, lody, kwaśne mleko. (...)

W ogrodzonym kojcu na Wiśle znajduje się bowiem tyle miłych, rozbrykanych cielątek, że nie sposób jest nawet położyć się na wodzie.

Kto umie pływać – wydostaje się za ogrodzenie. Nieszczęśliwiec! Czyha na niego przeraźliwy gwizd i wiosło wiślanej policji.

Rad nie rad musi wracać do kojca”.

Z.

„Świat” 1927, nr 31.

Źródła ikonograficzne

Link do galerii: <https://tiny.pl/7mhwf>

Zapoznaj się z artykułem i źródłami ikonograficznymi i wykonaj polecenia.

1. Podaj nazwy dwóch płątnych plaż nad Wisłą.
2. Wymień pięć atrakcji, jakie płątne plaże oferowały mieszkańcom miasta.
3. Podaj ograniczenia dotyczące możliwości pływania, jakie obowiązywały na płątnych plażach.

.....

.....

WAKACJE WARSZAWIAKÓW

Tekst 1

„Z tygodnia

- Wszyscy się rozjechali. Kto mógł dostać paszport ulgowy (...). Inni paradują w Krynicy, w Zakopanem, w Gdyni, w setkach innych miejscowości letnich.
- Więc w Warszawie nikt nie został?
- Prawie nikt!

Zdumiewająca rzecz! Wszyscy wyjechali, a Warszawa nie zmieniła w niczym [dziś poprawnie: w niczym] wyglądu. Ten sam ruch i zgiełk uliczny, wieczorem w teatrach nie mniej osób, niż w miesiącach zimowych. W dni upalne dziesiątki tysięcy obywateli obojga płci wystawiają obnażone członki na plażach wiślanych.

W kawiarniach i restauracjach, tych zwłaszcza, które posiadają ogródki lub tarasy, o wolny stolik trudno.

Nie prawdą [dziś poprawnie: nieprawdą] jest, że wszyscy wyjechali. Wyjechała mała garsteczka szczęśliwców lub znudzonych”.

Skrz.

„Świat” 1927, nr 29.

Tekst 2

Wspomnienia Aliny Okońskiej

„Na wakacje z Warszawy jeździło się na letniska do Anina, Radości, Wawra... Wynajmowało się pokój w willi u tamtejszych mieszkańców albo były oddzielne domki, które zimą stały puste – wtedy trzeba było jechać tam z własną pościelą i własnymi garnkami. Wobec tego do Warszawy przyjeżdżała furmanka, wszystko się pakowało i jechało na letnisko, na świeże powietrze. A na jesieni z powrotem do miasta. To wręcz takie korowody szły. Fura za furą, bo to kupa warszawiaków wyjeżdżała – na ogół mama z małymi dziećmi, bo ojciec pracował w Warszawie i przyjeżdżał tylko na niedzielę, ciuchcią”.

Źródło: *Warszawa zapamiętana. Dwudziestolecie międzywojenne*,
oprac. M. Szymańska, Warszawa 2018, s. 155.

Zapoznaj się z tekstami źródłowymi i odpowiedz na pytania.

1. Wyjaśnij, czym były letniska. Podaj nazwy miejscowości, do których mieszkańcy stolicy udawali się na letniska. Czy znajdowały się one daleko od Warszawy?

.....

.....

